

SPRÅK OCH INTERAKTION 2

Lindholm, Camilla & Lindström Jan (red.) (2010) Språk och interaktion 2. Nordica Helsingiensia 19. Helsingfors: Helsingfors universitet.

Boken är den andra i ordningen i skriftserien *Språk och interaktion*, vars syfte är att tvärvetenskapligt verka i gränslandet mellan språkvetenskap å ena sidan och socialt inriktade kommunikationsstudier å andra sidan. Fokus ligger på nordiska språk. Denna andra volym består till största delen av bearbetade konferensföreläsningar från den 26:e sammankomsten OFTI – *Områdesgruppen för forskning om tal och interaktion* i Helsingfors 25–26.9.2008. Det är dock inte en konferensvolym i den vanliga bemärkelsen då de 9 ingående artiklarna generellt är mer genomarbetade och omfattande än normalt.

Traditionellt bygger samtalsanalys i hög grad på att urskilja och analysera olika typer av grundläggande sekvenser i samtal. Dessa spänner över en, två eller flera turer i en mikrokontext och har ofta en viss (språklig) form. Samtidigt är en viktig egenskap att turerna också har en viss funktion i själva samtalet (t.ex. fråga-svar) som utspelar sig i ett visst sammanhang (med vissa samtalsroller i en viss fysisk kontext). Det är illustrativt för boken som helhet att Sofie Henricson och Camilla Lindholm i den inledande artikeln diskuterar och problematiserar valet av *form* respektive *funktion* som utgångspunkt för teoretiska antaganden, metodval och analyser. De konstaterar att endera valet – i deras fall för syntaktiska analyser av reparationer i anslutning till prepositioner i samtal – påverkar tolkningen och kategoriseringen av fenomenet i fråga. De sträcker sig så långt som att säga att det påverkar forskningsprocessen i alla dess faser.

I bokens olika artiklar blir det också klart att betoningarna på form respektive funktion varierar. Niklas Norén skärskådar således *pronomina returförfrågor*, Helga Hilmisdóttir *efterställda svarsord* och Susanna Karlsson vad som syntaktiskt karakteriserar *listor*. Bokens mer språkvetenskapliga formanalyser är placerade i den första halvan av boken medan mer funktionellt och tillämpade approacher på samtalsanalys finns i bokens andra halva. De mer funktionellt, tillämpade studierna inkluderar t.ex. Fredrik Lundströms studie av *multimodal turtagning* i klassrummet, Melina Bisters analys av *ställningstaganden* i studentgruppvövningar och Charlotta Pleijert, Christina Samuelsson och Jan Anwards studie av *sekvensavslutningar* i samtal med personer med kommunikativa funktionshinder. I dessa studier är yttrandenas funktion i fokus snarare än den lingvistiska formen. Samtidigt står form och funktion i en komplex relation till varandra. Detta är en viktig slutsats i Hilmisdóttirs analys av efterställda svarsord i ett isländskt inringningsprogram. Hilmisdóttir visa att den rent syntaktiska placeringen av de isländska partiklarna *já, jú* respektive *nei* också har en avgörande funktionell betydelse.

En annan aspekt är den som lyfts fram särskilt i Frithiof Sahlströms m.fl. longitudinella studie av en grupp sjuåringars lärande. Där ges ett belysande exempel på en sekvens (i det här fallet undervisning av engelska, barn emellan) med ett visst innehåll som återkommer *över tid*. Pleijert, Samuelsson och Anward visar i sin studie att liknande sekvenser kan återkomma *i olika kontexter* (i detta fall i en institutionell kontext såväl som i en privat kontext). Gustav Bockgård å sin sida vill i sin analys av samkonstruktioner (där talare 1 lämnar en lucka och talare 2 fyller i luckan

i följande tur) visa på *aktivitetsbundenhet*. Han visar att samkonstruktioner är vanligare i dialektintervjuer än i andra typer av intervju-samtalskontexter (i denna studie polisförhör, tingsrättsförhandling och läkarsamtal) och vardagliga sammanhang. Helt övertygande är dock inte slutsatserna då dialektmaterialet, till skillnad från det övriga materialet, är inspelat för flera årtionden sedan (1949-1972). Det blir med andra ord svårt att avgöra i vilken mån användningen av samkonstruktioner beror av själva dialektintervjuaktiviteten och vad som beror av exempelvis tidsfaktorer. Det torde dock inte vara ett omöjligt företag att finna och analysera jämförbara data där aktivitetstyp och tidpunkt är matchade för att stärka fynden.

I åtminstone tre av studierna analyseras multimodalitet. Karlsson visar att prosodi, syntax och gester samspelar för att signalera listor i pågående samtal, Lundström analyserar turtagningdynamik i ett klassrum och hur elever med kroppspositioner och blickbeteenden skapar s.k. sidospel som ibland utmanar lärarturen men ofta pågår parallellt med den. I Bisters studie av övergångar i gruppsamtal mellan universitetsstudenter används bl.a. blicken som ett effektivt medel att ta rollen som huvudman. Karlssons, Lundströms och Bisters studier visar på nyttan och nödvändigheten med tvärvetenskapliga studier av samtal.

Studierna som presenteras i boken representerar således ett brett samtalsforskningsfält där fokus och syften varierar. Det är också redaktörernas uttryckliga önskan. Denna bokens styrka är också dess svaghet: Ett snävare, mer specialiserat, tema hade möjliggjort en större fördjupning inom ett visst temaområde än vad som nu blir fallet. För den som redan är väl bevandrad inom forskningsområdets teorier kan också de relativt omfattande teoretiska genomgångarna i anslutning till res-

pektive artikel möjligen ses som överflödiga. För andra läsare är det just de teoretiska förankringarna, de klara definitionerna och de rikliga referenshänvisningarna som gör boken läsvärd. Det gör också att artiklarna med fördel kan läsas separat.

Antologin går alldeles utmärkt att läsa som helhet från början till slut då ordningen är genomtänkt. Trots studiernas olikheter sinsemellan finns det en röd tråd. Boken är dock något ojämn, redaktionellt sett. Noréns artikel är exempelvis mycket lång, innehåller många och detaljerade analyser och texten är upprepande. Denna artikel hade tjänat på att kortas ned medan bokens sista bidrag (Plejert, Samuelsson & Anward) känns tunt och lite av den produkt av tjugominuters konferensföredrag den antagligen är.

Samtliga artiklar i boken bygger på empiriska data och redovisar empirisk analys. I vissa fall är analyserna mycket detaljerade (t.ex. Noréns bidrag) i andra fall mer av illustrativ karaktär (t.ex. Plejert, Samuelsson & Anward). Språken som studeras i boken är till största delen svenska som förstaspråk (inklusive dialektala varianter). Hilmisdóttir analyserar isländska och Bisters data består av finskspråkiga studenters muntliga användning av svenska som andraspråk. I Sahlströms m.fl. kapitel nämns flerspråkiga barns lärande och interaktion som ett viktigt forskningsobjekt. Ett kriterium för de barn som valdes ut och studerades i projektet var just att de var flerspråkiga. Flerspråkighetens plats och syfte i projektet definieras dock inte närmare. Språkexemplen i artikeln är huvudsakligen svenska med inslag av engelska, men det förblir oklart vilka språk de undersökta barnen använder och behärskar. Då bokserien *Språk och interaktion* är ett forum för *nordisk språkvetenskap* kan man önska att även andra nordiska språk får utrymme i kommande utgåvor.

Språk och interaktion 2 ger en *state-of-the-art* – inblick i den pågående nordiska samtalsforskningen. Möjligheterna i Finland att publicera språkvetenskaplig forskning på svenska är få, så skriftserien som verket ingår i är ett välkommet inslag.

Åsa Palviainen
Jyväskylä universitet
asa.palviainen@jyu.fi